

A SPORT INTELLEKTUALIZMUSA

Romulus Rusan beszélgetése Lia Manoliuval

Lia Manoliu, a román atlétika egyik legnagyobb egyénisége, a világon páratlan rekordra készül: negyvenéves korában, hatodszor is valószínűleg ott lesz az olimpiai versenyeken. És ezt nemcsak múltjával érdemli ki; az idén érte el élete legjobb eredményét, túldobta a női diszkoszvetésben ma világszínvonalat jelző 62 métert.

— Gyerekkorom óta sportolok, a kezdeteket a szomszédságnak tulajdoníthatom. A bukaresti jogi kar frissen avatott sportpályáival laktunk átellenben, s ott töltöttem a szabad időmet. Mennyi volt a sport és mennyi a játék abból, amit akkor csináltam, nem tudom. Később viszont, az iskolában, jól jött ez az ott-honosság. Teniszeztam, pingpongoztam, kosaraztam. Pingpongban országos ifjúsági bajnok lettem, majd bekerültem az országos kosárlabda-válogatottba. Nem sok időre, mert átpártoltam az atlétikához. Először ugrottam, mert ott volt szükség versenyzőkre, majd súlylökő lettem. 1949-ben állapodtam meg a diszkoszvetésnél, amikor új ifjúsági csúcstól állítottam fel.

Igy kezdődik beszélgetésünk Lia Manoliuval, az olimpiai bajnoknővel, és így kezdődött a szerénységéről ismert sportolónő csodálatos pályafutása. Tövises volt az út, amelyen viszont a sikertelenség sosem haladta meg a sikereket, a döntőben mindig a sikerélmények kerekedtek felül, s utat nyitottak újabb sikerek felé, amelyeket ugyancsak csalódások előztek meg. Még most is, az önfeláldozásnak erről az Olümposzáról visszatekintve, némi keserűség vegyül az emlékekbe, de megbánás nem. A völgyből nézve világosan látszanak a hegyoldalon lévő akadályok, de az a tény, hogy ezeket legyőzte az ember, csak elégedettséget nyújthat. Számok hosszú sora: a rekordok és bukások szinte azonos aránya. Mindegyik jó időszakot a kétségbeeséssel határos szakasz követett: visszalépni a sportéletből? — majd spontán jelentkezés a pályán; kizárások az országos vagy olimpiai keretből („szokás nálunk, hogy nehezebb pillanatokban a sportolótól megvonják a bizalmat”) — majd makacs, kitartó munka, amely meghazudtolja a tippeket. Mindehhez hozzá kell számítanunk az iskolai ambíciókat (bajnoknőnk a liceum minden osztályát s az egyetem minden évfolyamát kitűnő eredménnyel végezte), a szakmai igényeket (14 éve mérnök), az intellektuális és családi életet...

— *Hogyan határozná meg Ön a sporttehetség fogalmát?*

— A sportban, merem állítani, hogy a tehetség eltörpül a munka mellett. Minden más területen van rá mód, hogy a tehetség túlélje a munkát. A sportban, s különösen a modern sportágakban, csak teljes odaadás árán lehet sikereket elérni, és ez az odaadás beárnyékolja a nap minden megmaradt óráját. Nagyobb versenyre felkészülni, számomra legalábbis, komor, szerencsétlen időszakokat jelentett.

Emlékszem például az 1967-es évre, amikor az olimpiára készültem. Az eredményeket tekintve, pályafutásom leggyengébb éve volt. S mégis, éppolyan komolyan edztem, mint bármikor. És mi történt? Télen a szövetségi edző, akivel

Lia Manoliu hatodik olimpiájára készül (a mexikói győzelem előtti felvétel)

dolgoztam, új stílust javasolt. Éspedig az NDK-beli dobónók technikáját, melyet az előző szezonban a legjobbnak minősítettek. Megpróbáltam. A kísérlet nem sikerült, és a következményei sem késtek: kínos szezon következett, gyenge eredményekkel, melynek következtében sürgősen kizártak az olimpiai keretből. Ugyanakkor nyoma veszett annak a megértésnek is, amelyben az intézet részesített, ahol dolgoztam, úgyhogy kénytelen voltam áthelyezéssel más munkahelyet választani. Félnék vagyok, nehezen alkalmazkodom az új környezethez, akkor viszont kifejezetten kétségbeejtő volt a helyzetem. És akkor jött segítségemre az a klub (Metalul), ahol tizenkét évig sportoltam (az egyetem elvégzése után); biztosították számomra a felkészüléshez szükséges körülményeket, de különösen a bizalmuk segített rajtam. Saját szakállamra kezdtem dolgozni. Emlékszem a napra is, december 15-e volt, néhány hónap állt rendelkezésemre az olimpiáig. Most sem tudom, honnan gyűlt belém annyi akaraterő. Délelőtt dolgoztam, délben egyedül végeztem az erőfejlesztő és erőnléti edzéseket (most is hálásan gondolok arra az együttérzésre, amellyel az Augusztus 23 Sportkomplexum portásai vártak rám órákig), este pedig, 8 és 10 között a Floreasca-teremben folytattam a dobó edzést, itt már kettesben edzőmmel, Mihai Raicával, hogy visszaszerezhessem a régi technikámat.

Április 20-án 53,52 métert dobtam (legjobb eredményem volt az utóbbi két év során), májusban 55,80 méterrel teljesítettem az olimpiai normát, és visszakerültem a 250 tagú keretbe!

— *Ragyogó győzelmek sora következett Olaszországban, az NSZK-ban, aztán Mexikóban...*

— S a végén hivatalos személyiségeink öndicsérete: „lám, milyen jól tettük, megmakacsolta magát a lány, és...” Csakhogy ilyenformán gratulálhatunk ma-

gunknak a végletekig, ha mindig a legmegfelelőbb szót és nem a legmegfelelőbb tetteket találjuk meg.

— *Véleménye szerint mi lenne szükséges ahhoz, hogy a román sport természetes fejlődésének útján haladhasson?*

— Lelkes szakemberek: ha csak egy pillantást vetünk a szervezés különböző fórumaira, azonnal nyilvánvalóvá válik, hogy a vezető munkakörökből hiányzanak a volt sportolók. Vajon ki foglalja el Balázs Jolán, Elena Leuştean, Sonia Iovan helyét (hogy csak a sportolónőkre utaljak) azokon a hivatalos fórumokon, ahonnan a román sportot irányítják? Jórészt olyan hajótöröttek, akik csak városi cipővel tették be lábukat a stadionba, akik a sporttól a legtávolabb eső területekről kerültek oda. A sportban az a szerencsétlenség, hogy azt a boldogtalan látzatosat kelti: mindenki ismeri, mindenki ért hozzá... Egy tevékenységi terület népszerűségének a hátulütője ez. Anélkül, hogy valaki megismerné a verseny előtti napfogyatkozás sötétségét, képtelenség megismernie a sportot a maga valóságában — erre esküszöm. Enélkül csak szubjektív néző marad, aki ha még tanácsokat is ad, többet árt, mint amennyit használ.

Ha rajtam múlna, átalakítanám a CNEFS-t (az Országos Testnevelési és Sporttanácsot) akadémiai szintű munkaközösséggé, a régi szakembereink és csillogaink bevonásával, akik nevük és eredményeik csillogásával felgyújtanak az ifjúság szívében a sport szeretetét, megtanítanak, hogyan kell folyamatosan tökéletesíteni a román sport vezetésének technikáját.

— *A verseny pillanatáról is beszélt. Megpróbálná lélektanilag meghatározni ezt? Mit érez, mit gondol a versenyző, és milyen hatással van rá ez a pillanat?*

— Elsősorban az a vágy uralja, hogy bárhol legyen, csak ne azon a pályán, és ne azon a versenyen. Az első kísérlet után felenged az ember (ha egyáltalán lehetséges ez). De legalábbis kap egy tájékozási pontot: kiderül, hogy jól vagy rosszul ment; az utóbbi esetben valami felgyűl az emberben... új erő, összetettebb, újszerűbb összpontosítás. Ez az állapot általában már megjósol valamit abból, ami ezután következik. Azt hiszem, ezt az állapotot nevezik a költők ihletnek, transznak. Ami engem illet, abban a pillanatban érzem meg, hogy jól fog menni (de pillanat az, a szó szoros értelmében), amikor már nem veszek tudomást mindarról, ami körülöttem lesz, nem látom a versenytársaimat, nem hallom a bíró sípját, a bátorító vagy elégedetlenkedő hangokat sem. Akkor világosan érzem, hogy én vagyok, és minden csakis tőlem függ, pontosabban ettől a leírhatatlan állapottól.

— *Bizonyos fontosságot tulajdonít az intuíciónak?*

— Tulajdonképpen nem az intuíciónak, hanem ennek a magasfokú összpontosításnak, amit a tényezők összessége idéz elő; annak a bizonyos pillanatnak tulajdonítok fontosságot. A cél most azon szakaszok összességévé lesz, amelyeken át eddig jutott az ember: az edzések, a versenyzők, akikkel meg kell küzdeni (és akik általában nagyszerűnek tűnnek), a közönség (amely már nem látható, de viselkedését valahol magadba zártad) stb. Azt hiszem, ezen a ponton a sport hasonlatos a művészethez, amikor a művészt már nem az érdekli, akinek alkot, hanem hagyja magát elragadtatni saját átváltozott tudatától, amely viszont egy előző fázisban magába zárta a művészetfogyasztót is mint tényezőt.

— *Beszélt a vetélytársokról. Olimpia Cataramával, örök riválisával régen csatázik; segített-e ez Önnek, vagy ellenkezőleg?*

— Az ilyen vetélkedések csak segíthetnek, s ezekben rejlik a sport egyre szélesebb tömegeket megmozgató népszerűsége, ebben rejlenek az olyan országok

sorozatos sikerei, amelyek a „tömeg”-(mennyiség)tényezőt alakítják át „teljesítmény”-(minőség)tényezővé.

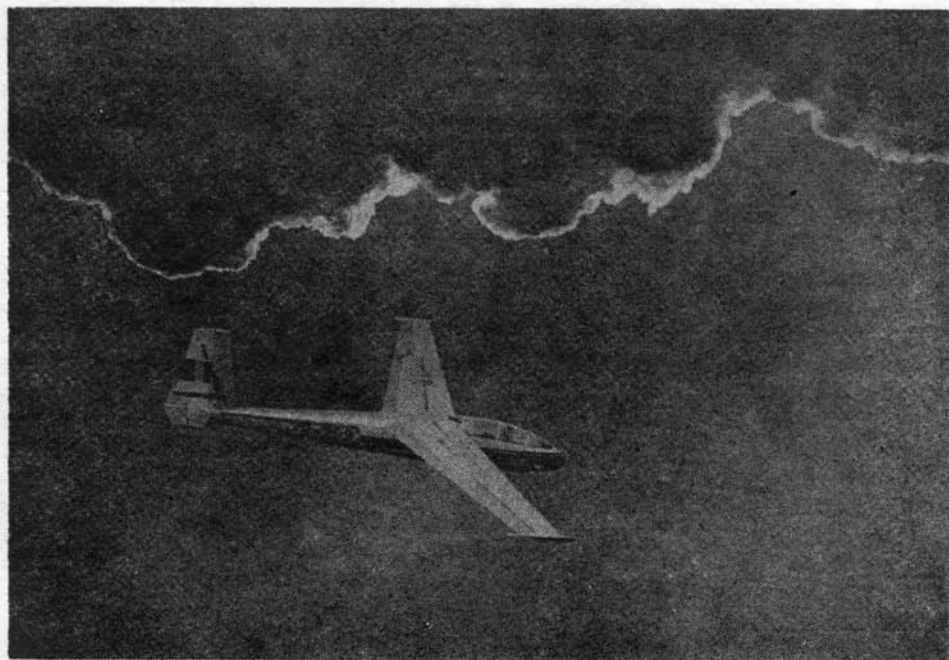
— *Mivel magyarázza a hazai ifjúság érdeklődésének csökkenését az atlétika iránt? Hát a gyenge eredményeket, különösen a fiúknál?*

— 16—18 évvel ezelőtt volt egy romantikus korszak (élő történelme vagyok atlétikánknak, s jól ismerem azt a korszakot!)... Nagyobb volt a szegénység, a stadion pedig, a maga ígéreteivel, lehetőséget nyújtott arra, hogy változatosabbá tegye az ember az életét, utazásokra nyújtott kilátást, olyasmire, amire más módon lehetetlenség volt gondolni is... Van bennünk olyan kíváncsiság is, amelyet nem elégíthet ki sem a televízió, sem az ONT-kirándulások... Azt hiszem, ez a romantika tűnt el, mert ma a varázsszal szemben a nemzetközi téren megnyilvánuló éles konkurrencia kerül előtérbe (ezzel magyarázható férfi atlétáink méltatlan szereplése is: könnyen elbátortalanodnak a világcsúcsok láttán, melyeket sokkal nehezebb elérni, mint a női sportban).

Ráadásul, fiatal kollégáim közömbösen fogadnak minden újat. Ha elnézhető volna is, mondjuk, a sportolók egy részének kulturálatlansága, arra a közönyre, melyet a meglátogatott országok szépségei iránt tanúsítanak, már semmi magyarázatot nem találok. Norvégia fjordjai vagy a mexikói káprázatos Popocatepetl nem olyan helyek, hogy mellettük blazírt képpel el lehessen menni. Pedig, sajnos, nem egy ilyen jelenetnek voltam tanúja...

Szerintem a sport maga a természetes és intellektuális *kíváncsiság* megnyilvánulásának területe. Nem lehet egy ismeretlen számra áhítozni anélkül, hogy ne az abszolútum, az egyetemes megismerés felé törekedjék az ember...

Kántor Erzsébet fordítása

Szabó Tamás fotója